

Solamente Naturali: *Musica Globus*

19 listopada (wtorek) — 18.00

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
 Sala Wielka
 plac Zamkowy 4

Zespół Solamente Naturali przygotował muzyczną podróż po krainach i kulturach Europy doby niemieckiego kompozytora Georga Philippa Telemanna. Autor licznych dźwiękowych przedstawień swoją bogatą wyobraźnię karmił nierzadko muzyką różnych narodów, które napotykał w czasie podróży po Europie Środkowej. Członkowie zespołu w swoim odczytaniu XVII- i XVIII-wiecznych źródeł łączyli wiedzę na temat wykonawstwa historycznego z żywą praktyką muzyki tradycyjnej, niestroniącej od improwizacji i zabawy.

Program koncertu

Georg Philipp Telemann (1681–1767)

Perpetuum mobile z *Suity D-dur* TWV 55:D12 (1726–1730?)

Vivement TWV 45 (rękopis rostocki, XVIII w.)
Hungaricus nr 35 (kolekcja z Uhrovca, 1730)

GALIA

Georg Philipp Telemann (1681–1767)

Entrée z *Suity D-dur* TWV 55:D4 (1723 lub wcześniej)

HOLLAND

Jacob van Eyck (1589/90–1657)

Branle (z kolekcji *Der fluyten lust-hof*, 1656)

ALBA

John Playford (1623–1686)

Scotch tune (z kolekcji *The Division Violin*, 1685)

Henry Purcell (1659–1695)

Scotch tune z muzyki do komedii *Amphitryon* (1690)

ITALIA

Antonio Vivaldi (1678–1741)

Allegro z *Concerto alla rustica* RV 151 (po 1720/1724)

EURO-ASHKENAZ

Anonim

Taniec nr 277 (kolekcja z Uhrovca, 1730)
En Kitzvo (rękopis berliński, XVIII w.)

Dwa tańce (kolekcja Anny

Szirmay-Keczer, 1720)

BARBARO

Anonim

Taniec (kolekcja z Uhrovca, 1730)

Georg Philipp Telemann

Les Janissaires z *Suity D-Dur* TWV 55:D17 (1735–1739)

Anonim

Nota Kurucz I i II (kolekcja z Uhrovca, 1730)
Žela trowke (kolekcja Anny Szirmay-Keczer, 1720)

POLSKA

Georg Philipp Telemann

Hanaquoise z *Suity D-dur* TWV 55:D3 (ok. 1725)

Anonim

Taniec nr 90 (kolekcja Anny Szirmay-Keczer, 1720)

Georg Philipp Telemann

Polonez (rękopis rostocki, XVIII w.)

Anonim

Taniec G 10 (kolekcja Anny Szirmay-Keczer, 1720)

Georg Philipp Telemann

Hanac II i III (rękopis rostocki, XVIII w.)

Anonim

Taniec G 11 (kolekcja Anny Szirmay-Keczer, 1720)

Georg Philipp Telemann

Allegro z *Concerto alla Polonese* TWV 43:G7 (1726–1730)

HUNGARIA

Georg Philipp Telemann

Marsz (kolekcja z Pesztu, XVIII w.)

Anonim

Verbung per il Violino (kolekcja z Pesztu, XVIII w.)
Hungarice (kolekcja Biblioteki w Ostrzyhomiu, XVIII w.)
Hungaricus nr 22

(kolekcja z Uhrovca, 1730)

Taniec nr 322 (kolekcja z Uhrovca, 1730)

Dopschensis (kolekcja z Uhrovca, 1730)

Adagio (kolekcja *Saltus Hungarici* z Trenczyna, XVIII w.)

Taniec B 14 (kolekcja Anny Szirmay-Keczer, 1720)

ANATOLIA

Georg Philipp Telemann

Mezzetin en turc z *Suity B-dur* (*Ouverture burlesque*) TWV 55:B8 (1723 lub wcześniej)

Anonim

Tańce – wybór (kolekcja Aliego Ufkiego, XVIII w.)

Georg Philipp Telemann

Les Turcs z *Suity B-dur* (*Ouverture 'Les nations'*) TWV 55:B5 (1721–1723)

Wykonawcy:

Solamente Naturali

Miloš Valent

dyrektor artystyczny zespołu

Solamente Naturali: *Musica Globus*

Pewną część z bogatego dorobku Georga Philippa Telemanna zawdzięczamy jego młodzieńczej ciekawości. Kazała mu ona poszukiwać inspiracji nie tylko w kościołach, teatrach czy na dworach, lecz także w karczmach i na wiejskich zabawach. W 1705 roku, mając zaledwie 24 lata, Telemann rozpoczął kilkuletnią służbę na dworze hrabiego Erdmanna II Promnitza, pana na Żarach (Sorau) i Pszczynie (Pless). Czas ten umożliwił kompozytorowi odbycie licznych podróży oraz zapoznanie się z bogactwem muzycznym wielokulturowej Europy Środkowej. Jak przechwalał się w swojej autobiografii, tydzień spędzony

Georg Philipp Telemann

ryc. Valentin Daniel Preisler

z ludowymi muzykami zapewnić mógł pomysłów wystarczających do końca życia. Na przykład w Rostocku zachował się cenny rękopis, w którym twórca zanotował blisko 30 polskich tańców. Skorzystał z nich w swoich późniejszych przedsięwzięciach, co potwierdzą utwory zawarte w programie koncertu.

Fascynujące zestawienia instrumentów i niezmierni wirtuozi wiejscy, improwizujący między kolejnymi tańcami, złożyły się na wspomnienie „barbarzyńskiego piękna” – jak opisać miał Telemann obiekt swojego zachwytu. Podobne określenia rozpałały zapewne wyobraźnię zagranicznych czytelników i służyły jako dopełnienie muzycznych portretów kultur, którymi żywo się wówczas interesowano. Za ich dźwiękowe reprezentacje służyły często tańce, mające rzekomo utożsamiać cechy związanych z nimi narodów. Kompozytorzy tworzyli ich egzemplifikacje, tym samym

Antonio Vivaldi

ryc. autor nieznany

utrwalając stereotypy, zaś teoretycy pracowali ciężko, by uznać je za wyznaczniki narodowych stylów. Stąd dzisiejsze badania nad stylami narodowymi w muzyce dawnej prowadzą nierzadko do skrajnych wniosków dotyczących ich rodowodów. Nie inaczej jest w przypadku historii stylu polskiego, z którym – zdaniem jednego z XVIII-wiecznych niemieckich teoretyków – Telemann zapoznać się miał ponoć jako pierwszy.

Muzyczne wycieczki Telemanna po Europie Środkowej zainspirowały zespół Solamente Naturali do stworzenia niezwykle programu, przypominającego formę baletu w dziewięciu odsłonach z prologiem. Przeplatać się w nim będą światy kultury szlacheckiej, mieszczańskiej i wreszcie ludowej, którą podglądał i adaptował na potrzeby tych poprzednich główny bohater koncertu. Członkowie zespołu, w swoim odczytaniu XVII- i XVIII-wiecznych źródeł, połączą współczesną wiedzę na temat dawnego wykonawstwa oraz żywą praktykę muzyki tradycyjnej, niestroniącą od improwizacji i zabawy.

Na „prolog” koncertu złożą się: *Perpetuum mobile* z jednej z ponad 200 uwertur orkiestrowych Telemanna, melodia spisana przez kompozytora we wspomnianym rostockim rękopisie (opatrzona określeniem tempa *vivement* – szybko, żywo) i taniec węgierski (*Hungaricus*) z XVIII-wiecznej kolekcji tańców z Uhrovca na Słowacji.

Właściwą podróż wyznaczają nazwy krajów i regionów, współczesne bądź historyczne, narzucone przez zdobywców lub funkcjonujące w języku autochtonów. Przykładowo, Galia przywołana zostanie w pierwszej odsłonie programu – w *Entrée* Telemanna z jednej z jego „kosmopolitycznych” uwertur. Branle to określenie tańców wywodzących się z Francji, a popularnych w całej Europie, czego dowodem jest kompozycja zaczerpnięta z *Der fluyten lusthof* – ogromnego zbioru utworów na flet solo, zebranych przez niewidomego carillonistę z katedry w Utrechcie, Jacoba van Eycka. Alba, nazwa Szkocji w rodzimym języku jej mieszkańców, pojawi się w programie koncertu za sprawą dwóch tańców napisanych przez Anglików – Johna Playforda i Henry’ego Purcella. Po krótkim epizodzie włoskim z fragmentem *Koncertu wiejskiego* (*Concerto alla rustica*) G-dur na smyczki Antonia Vivaldiego, artyści – poprzez melodie budzące u nich skojarzenia z hebrajskimi pieśniami – przywołają niezwykle ważną dla Europy Środkowej społeczność Żydów Aszkenazyjskich.

John Playford

ryc. David Loggan

W kolejnej odsłonie, zatytułowanej groźnie „Barbaro”, *Les Janissaires* Telemanna przywołają na myśl budzące postrach tureckie wojska janczarów, a tańce kuruców (*Nota Kurucz*) przypomną węgierskich rebeliantów zwróconych przeciwko Habsburgom. Na koniec tej odsłony zabrzmie mroząca krew w żyłach pieśń *Żela trowke* ze słowackiego zbioru, opowiadająca o mieszkance wsi dokonującej morderstwa przy pomocy siekiery.

Henry Purcell

ryc. John Closterman

Potem przyjdzie czas na Polskę i popularne w XVIII-wiecznej Europie polonika, w tym tańce zanotowane przez Telemanna w rostockim rękopisie. Jeden z nich posłużył kompozytorowi w utworze *Hanaquoise*, którego tytuł odnosi się do Hanaków, mieszkańców środkowych Moraw. Podróż przez terytoria węgierskie zaprowadzi nas na końcu do Anatolii – zachodniej części dzisiejszej Turcji. Obok tureckich impresji Telemanna (w tym kolejnego przykładu zaczerpniętego z jego licznych uwertur – *Mezzetin en turc*, bazującego, co ciekawe, na jednej z polskich melodii z rostockiego rękopisu), zabrzmia tureckie tańce spisane w XVII w. przez Wojciecha Bobowskiego, Polaka działającego w sultańskiej służbie jako Ali Ufki.

Bartłomiej Gembicki

Miloš Valent – dyrektor artystyczny zespołu

z archiwum artysty

Miloš Valent jest absolwentem Konserwatorium w Żylinie, gdzie studiował grę na skrzypcach u Bohumila Urbana. Kontynuował naukę w Wyższej Szkole Sztuk Scenicznych

w Bratysławie w klasie Bohdana Warchała. Miloš Valent rozpoczął swoją przygodę z muzyką dawną w zespole *Musica Aeterna*, a doświadczenie w tym zakresie zdobywał dzięki regularnej współpracy z zespołami działającymi

poza Słowacją (m.in. *Tragicomedia*, *Tiramisu*, *Fiori Musicali*). Zespół *Solamente Naturali*, którego nazwę można przetłumaczyć jako „Tylko natura”, doskonale oddaje credo artystyczne Miloša Valenta, którego podejście do renesansu „muzyki dawnej” charakteryzuje spontaniczność, naturalność i intuicja w kontekście poszukiwania szerszych skojarzeń muzyki z przeszłości z teraźniejszością. Regularnie współpracuje z takimi zespołami, jak *FOG*, *Holland Baroque*, *Musica Florea*, *Bach Consort* Wien, *BEMF Boston*, *Concerto*

Copenhagen, a także bierze udział w eksperymentalnych projektach z pogranicza gatunków muzycznych z Bjartem Eikem i *Barokksolistene* czy z *Dowland Project* (J. Potter), *Siwan* (J. Balke), *Chassidic Songs*, *Mojše Band* i *I. Bittovą*. Wykładał na *Kunst-Universität* w Grazu, a także prowadził kursy mistrzowskie w *Conservatoire de Musique* w Genewie, *Hochschule für Kunst* Bremen, *Eastman School of Music*, *Boston Early Music Festival* i *Týn School* w Pradze. Brał udział w nagraniach dla *ECM*, w tym na płytach *Romaria*, *Teatro Lirico* i *Siwan*.

Solamente Naturali

Zespół muzyki dawnej *Solamente Naturali* został założony w 1995 roku przez jego dyrektora artystycznego, skrzypka Miloša Valenta. Grupa skupia artystów-specjalistów interpretujących muzykę XVII i XVIII w. na instrumentach historycznych. *Solamente Naturali* może występować w różnym składzie – od tria czy septetu, po dużą orkiestrę barokową wykonującą kantaty i oratoria z towarzyszeniem własnego zespołu wokalnego *SoLa*. Otwartość i odwaga zespołu we wnoszeniu nowych perspektyw do interpretacji muzyki dawnej zainspirowały wielu współczesnych kompozytorów (takich jak *V. Godár*, *M. Paľko* czy *P. Zagar*) do napisania nowych utworów dla

Solamente Naturali, wykonywanych na festiwalach muzyki współczesnej (*Melos-Étos*) i w ramach cykli koncertowych. Siła napędowa *Solamente Naturali* opiera się na entuzjazmie, kreatywności i profesjonalnym podejściu jego członków, którym towarzyszy spontaniczność interpretacji mająca swoje źródło we wrodzonym poczuciu samej muzyki i natury – jak sama nazwa zespołu sugeruje. W ciągu swojej działalności grupa zarejestrowała obszerny repertuar obejmujący około 30 płyt CD (dla takich wytwórni, jak *ECM*, *Glossa*, *ORF*, *Pavian Records* i *Brilliant Classics*). Dużą część nagrań zespołu stanowi muzyka ze słowackich archiwów, za której rejestrację

Solamente Naturali otrzymało wiele nagród – *Krištáľové krídlo* (utwory *J.N. Hummla* i *N. Zmeškala*), Nagrodę *Tatra Banka* (za płytę *Musica Globus*), *Album Roku Radio Ahead Awards* (płyty *Collection of Annae Szirmay-Keczer* i *Thesaurus of Jewish Music, 16th–19th century*), *Zlatá platňa* (płyta *Vladimír Godár: Mater*). Tego rodzaju nieznane i niepowtarzalne dzieła muzyki słowackiej stanowią doskonałe dopełnienie arcydzieł epoki baroku, które zespół również regularnie nagrywa. *Solamente Naturali* jest także częstym gościem festiwalu muzycznych odbywających się w Europie, Chinach i Stanach Zjednoczonych.

